

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และรัฐก็ถือว่าการศึกษามีความสำคัญในอันดับสูงยิ่งแห่งกิจการของรัฐ ส่วนเครื่องมือที่สำคัญซึ่งจะนำมาใช้เพื่อการศึกษาให้บรรลุตามที่เป้าหมายได้วางไว้ก็คือ ภาษา นั่นคือต้องใช้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาของชาติ ดังที่ สุจริต เทียรชอบ และ สายใจ อินทรมหรรษ์ (2523: 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทยไว้ประการหนึ่งว่า "...ภาษาไทย เป็น เครื่องมือสำคัญในการศึกษาและเสาะแสวงหาความรู้..." ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บุญถิ่น อัตถากร (2512: 12) ที่ได้กล่าวไว้ว่า "...การเรียนการสอนภาษาไทย เป็น เรื่องใหญ่และสำคัญเพราะว่าภาษาไทย เป็น ปัจจัยและ เครื่องมือในการศึกษาวิชาการทุกแขนง ดังนั้นสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง..." ด้วยเหตุที่ภาษาไทยมีความสำคัญดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติจึงควรส่งเสริมและให้ความสำคัญ ดังที่ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523: 3) กล่าวไว้ว่า "...การสอนภาษาไทย ภาษาของชาติ ควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในวงการศึกษา..."

จากความสำคัญของวิชาภาษาไทยดังกล่าว ดังนั้นวิชาภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ เป็นวิชาบังคับของหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาที่นักเรียนทุกคนต้องศึกษาตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในประเทศไทยจะมีการแก้ไข ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของไทยมีขึ้นในปี พ.ศ. 2441 ซึ่งในครั้งนั้นเรียกชื่อว่า โครงการศึกษาชาติ จากนั้นมาได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อความสมตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเรื่อยมาเป็นจำนวนถึง 9 ครั้งด้วยกัน กระทั่งเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2520 จึงได้ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 อันมีผลทำให้ระบบการศึกษาของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากระบบ 4 : 3 : 3 : 2 (3) เป็นระบบ 6 : 3 : 3 คือ ประถมศึกษาจัดเป็น

ตอนเดียวตลอด 6 ปี และมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละ 3 ปี (สมาน บุญรัตน์ 2524: 3-5)

การเปลี่ยนแปลงระบบชั้นเรียนตามแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 เป็นผลให้ต้องจัดทำหลักสูตรชั้นใหม่ให้รับกับระบบชั้นเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรใหม่ที่จัดทำขึ้นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาคือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 มีนโยบายสำคัญสำหรับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาคือ "การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคล เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม" หลักสูตรมัธยมศึกษาในปัจจุบันจึงไม่แยกเป็นสายสามัญและสายอาชีวศึกษา แต่แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ในแต่ละตอนมีลักษณะจบในตัวเอง มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจมากขึ้น การจัดกลุ่มวิชาก็จัดให้สอดคล้องกับความคิดที่จะให้การศึกษา เป็นไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้เรียนมากที่สุด

ลักษณะโครงสร้างของหลักสูตรวิชาภาษาไทยจึงเป็นการจัดหลักสูตรแบบหลักสูตรแบบแกนกลาง คือ วิชาภาษาไทยที่เป็นวิชาบังคับ และวิชาภาษาไทยที่เป็นวิชาเลือก ส่วนวิชาภาษาไทยที่เป็นวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 6 รายวิชาคือ ท 401 ท 402 ท 503 ท 504 ท 605 และ ท 606 ซึ่งหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนรายวิชาละ 2 คาบต่อสัปดาห์ รวมหน่วยการเรียนในรายวิชาบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 หน่วยการเรียน และตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียน พุทธศักราช 2529 ได้กำหนดไว้ว่า นักเรียนทุกคนต้องสอบผ่านรายวิชาภาษาไทยทั้ง 6 รายวิชาดังกล่าวจึงจะจบหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนวิชาภาษาไทยที่เป็นรายวิชาเลือกนั้น มีทั้งหมด 16 รายวิชา โดยหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนไว้ รายวิชาละ 2 คาบต่อสัปดาห์ จำนวนหน่วย 1 หน่วยการเรียน ซึ่งรายวิชาเลือกทั้ง 16 รายวิชานี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ทักษะการใช้ภาษา

รายวิชาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ท 011 การพูด ท 041 การเขียน 1 ท 042 การเขียน 2 ท 061 ภาษาไทยเพื่อกิจกรรมการแสดง ท 062 การแสดงออกต่อหน้าประชุมชน ท 081 การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น

กลุ่มที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม

รายวิชาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ท 051 ภาษาและวัฒนธรรม ท 091 ลักษณะควารสังเกตบางประการของภาษาไทย ท 092 ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย

กลุ่มที่ 3 วรรณกรรม วรรณคดี และประวัติวรรณคดี

รายวิชาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ท 021 การอ่านและพิจารณาวรรณกรรม ท 022 วรรณกรรมปัจจุบัน ท 031 ประวัติวรรณคดี 1 ท 032 ประวัติวรรณคดี 2 ท 033 วรรณคดีมรดก ท 034 การพินิจวรรณคดีมรดกเฉพาะเรื่อง

จากลักษณะของหลักสูตรวิชาภาษาไทยจะเห็นได้ว่าโครงสร้างของวิชาภาษาไทยในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นั้น ประกอบด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก การที่กำหนดให้มีวิชาเลือกนั้น กรมวิชาการ (2526: 7) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่กำหนดให้มีการเรียนวิชาเลือกภาษาไทยไว้ว่า

การกำหนดให้มีรายวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาชั้น เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ เช่น นักเรียนได้เรียนวิชาภาษาไทยเพื่อกิจธุระในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือการพูดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนอาจนำความรู้นี้ไปเป็นหลักในการประกอบอาชีพ เช่น เป็นโฆษกวิทยุ เป็นเลขานุการในบริษัทต่าง ๆ แม้นักเรียนจะสอบ เข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ก็ยังมีงานมีการทำเป็นหลักฐาน

ในคู่มือการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กล่าวถึงหลักสูตรในระดับนี้ว่าเป็นหลักสูตรที่จบในตัวเอง โดยมุ่งเน้นการเรียนเป็นกลุ่มรายวิชาที่ผู้เรียนจะใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพโดยตรง เป็นพื้นฐานในการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นอีกด้วย การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาเลือกภาษาไทยในรายวิชาต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในสภาพการนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริงนั้น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนมากจะมีโอกาสได้เลือกเฉพาะแผนการเรียน

เท่านั้น นักเรียนไม่มีโอกาสได้เลือกเรียนรายวิชาเลือกภาษาไทยทั้ง 16 รายวิชานั้นด้วยตนเอง ดังที่ สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2525: 97) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยสรุปได้ว่า การเปิดสอนวิชาเลือกส่วนใหญ่จะเป็น การเปิดสอนตามความพร้อมของโรงเรียนที่มีอยู่ มีโรงเรียนจำนวนน้อยมากที่เปิดสอนวิชาเลือกตาม ที่มีนักเรียนเลือกเรียน

โดยสภาพทั่วไป จุดประสงค์ โครงสร้าง และคำอธิบายรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับครูผู้สอน แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่การจัดการ การเรียนการสอน กล่าวคือ (กรมวิชาการ 2530: 20)

1. จำนวนคาบ เวลาเรียนที่กำหนดให้เรียนวิชาภาษาไทยวิชาบังคับ 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค น้อยเกินไปไม่สามารถให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกันอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
2. การจัดการเรียนการสอนจะเป็นการนำเอาข้อสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามาวิเคราะห์มากกว่าที่จะฝึกทักษะตามที่แผนการสอนกำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการเรียนเพื่อรู้ ดูเพื่อสอบ มากกว่าการที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะตามหลักสูตรกำหนดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียน
3. การกำหนดให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือนอกเวลามีโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ถูกต้องตามคำสั่งกระทรวงฯ เกี่ยวกับการกำหนดรายชื่อนหนังสือเรียนน้อยมาก
4. การเปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น จากการยกเลิกการใช้วิชาเลือกบางรายวิชาออกข้อสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ทำให้ครูผู้สอนและโรงเรียนมีความเห็นว่าการเปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยไม่มีความจำเป็นและอาจไม่เปิดสอนในโอกาสต่อไป

บุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการ เปิดรายวิชา เลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็คือ ครูผู้สอนและหัวหน้าหมวดวิชาซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ดังที่ ภิญญา สาธ (2529: 159) ได้ให้ความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในการบริหารงานวิชาการว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เพราะจะ เป็นผู้ดูแลและใกล้ชิดกับครูผู้สอนในแต่ละวิชาที่ตนรับผิดชอบมากที่สุด ซึ่งในการเปิดรายวิชา เลือกภาษาไทยนี้ในแต่ละโรงเรียนก็มีความแตกต่างกันออกไปบางโรงเรียน อาจจะมีเปิดรายวิชา เลือกภาษาไทยให้กับนักเรียนทุกแผนการเรียน หรือ เปิดให้สำหรับผู้ที่เลือกแผน

การเรียนหรือเปิดให้สำหรับผู้ที่เลือกแผนการเรียนทางภาษาได้ภาคเรียนละ 1 - 2 รายวิชา รวมตลอด 6 ภาคเรียนแล้วโรงเรียนสามารถเปิดให้นักเรียนได้เรียน 6-12 รายวิชา จากจำนวนรายวิชาเลือกภาษาไทยทั้งหมด 16 รายวิชา

การเปิดวิชาเลือกให้นักเรียนได้เรียนจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ คือ ด้านลักษณะ เนื้อหาวิชา ด้านครูผู้สอน และด้านตัวนักเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งในการเปิดรายวิชาเลือกนี้ กรมวิชาการ (2526:11) ได้กล่าวถึงว่า

วิชาที่เปิดให้เลือกมีโครงการเรียนให้นักเรียนศึกษาด้านใด เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานการศึกษาต่อสาขาใด ควรมีจุดมุ่งหมายไม่ใช่เปิดให้เลือกปะปะ ซึ่งจะไม่มีประโยชน์แก่การศึกษา เกิดการสูญเปล่า เช่น การเปิดให้นักเรียนเลือกทุกภาค ทุกปี แต่ไม่มีโครงการเรียนที่มีเป้าหมายเป็นต้น ซึ่งจะเกิดความล่าช้าเสียหายแก่นักเรียน

และผลจากการสัมมนาระดับชาติ เกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายว่า

...การเปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยนี้ ส่วนใหญ่เป็นการเปิดตามความพร้อมของโรงเรียน ไม่ได้เปิดสอนตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนแต่ละคน ไม่มีการจัดทำแผนการสอนที่เป็นของกลุ่มโรงเรียน การกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของแต่ละวิชาและแต่ละโรงเรียนจึงไม่เหมือนกัน (กรมวิชาการ 2530: 31)

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบ (2526: 62) ได้กล่าวถึงวิชาเลือกภาษาไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายไว้ว่า "วิชาภาษาไทยตามหลักสูตรฉบับนี้มีวิชาเลือกถึง 16 รายวิชา เพราะฉะนั้นถ้าจะเลือกศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปก็อาจทำได้โดยเลือกให้กระจายครอบคลุมทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา กลุ่มความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาไทย และกลุ่มความรู้ในทางวรรณกรรมวรรณคดี"

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเปิดวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับการเปิดวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านลักษณะ เนื้อหาวิชา ด้านครูผู้สอน และด้านนักเรียน ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปิดวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาในการเปิดวิชาเลือกภาษาไทยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทย เกี่ยวกับการ เปิดวิชาเลือกภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านลักษณะ เนื้อหาวิชา ด้านครูผู้สอน และด้านนักเรียน ในเขตการศึกษา 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย รองหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ครูผู้สอนหรือเคยสอนรายวิชาเลือกภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 6

2. หัวข้อที่จะศึกษา จะศึกษาถึงความคิดเห็นของครูภาษาไทย เกี่ยวกับการ เปิดวิชาเลือกภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความคิดเห็นด้านลักษณะ เนื้อหาวิชา
- 2.2 ความคิดเห็นด้านครูผู้สอน
- 2.3 ความคิดเห็นด้านตัวนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ครูภาษาไทย หมายถึง หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย รองหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ครูผู้สอนหรือเคยสอนวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2524

วิชาเลือกภาษาไทย หมายถึง รายวิชาเลือกภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2524 ซึ่งมีทั้งหมด 16 รายวิชา ดังนี้

- ท 011 การพูด
- ท 021 การอ่านและพิจารณาวรรณกรรม
- ท 022 วรรณกรรมปัจจุบัน
- ท 031 ประวัติวรรณคดี 1

- ท 032 บัณฑิตวีรกรรมคดี 2
- ท 033 วรรณคดีมรดก
- ท 034 การพิจารณาวรรณคดีมรดกเฉพาะเรื่อง
- ท 041 การเขียน 1
- ท 042 การเขียน 2
- ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม
- ท 061 ภาษาไทยเพื่อกิจกรรมการแสดง
- ท 062 การแสดงออกต่อหน้าประมุขชน
- ท 071 ภาษาไทยเพื่อประโยชน์เฉพาะ
- ท 081 การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น
- ท 091 ลักษณะควรรสังเกตุบางประการของภาษาไทย
- ท 092 ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางทำให้ทราบถึงความคิดเห็นในการ เปิดวิชาเลือกภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครูภาษาไทยในการ เปิดรายวิชาเลือกภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อ เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับวิชาเลือกภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป
4. เพื่อ เป็นประโยชน์ต่อกรมวิชาการในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาเลือกภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย